

พระบรมราโชบายด้านการศึกษากับภารกิจของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ
ในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
The Royal Guidance on Education with mission of Rajabhat University
Group for Higher Education Institution to Developing Local

บทความวิชาการ

ดร.นงรัตน์ อีสโร¹

Dr.Nongrat Issaro

นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Environmentalist, Senior Professional level, Ministry of Natural Resources and Environment

บทคัดย่อ

กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่กระจายตัวอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้น้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในการสร้างให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง มีอาชีพมีงานทำ และเป็นพลเมืองดีมีระเบียบวินัยมาสู่การปฏิบัติ โดยจัดทำยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น ในท้องถิ่น รวมทั้งยังได้ร่วมกันพัฒนาการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนรูปแบบใหม่ โดยใช้งานกิจกรรมนักศึกษา ระหว่าง เรียนเพื่อสร้างทักษะจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ให้บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นนักคิด นักสื่อสาร นักประสาน และ นักสร้างนวัตกรรม ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ข้ามศาสตร์แบบลงมือปฏิบัติจริงที่ใช้การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน ซึ่งจะทำให้ให้นักศึกษาที่ผ่านกระบวนการบ่มเพาะนี้มีทักษะจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการจัดการกับปัญหาหรือความท้าทาย ในชีวิตที่มีความซับซ้อนมากขึ้นได้

คำสำคัญ: พระบรมราโชบายด้านการศึกษา ภารกิจกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ พัฒนาท้องถิ่น

¹ นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ/กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
E-mail: fon_nongrat@hotmail.com

Abstract

Rajabhat Universities, a group of higher education institutions for local development that spreads in every region of Thailand, have implemented the royal educational policy of His Majesty the King Rama X in forming the learners to have growth attitude, stability of basic life, an occupation and to be a good citizen with discipline. Accordingly, a 20-year strategy of Rajabhat University for community development (2017-2036) has been established as a common framework for Rajabhat Universities to improve the quality of education and to develop communities in their locality. They also create a new methodology of learning management beyond classroom to incubate the 21st century skills for their students, aiming at building thinkers, communicators, collaborators, and innovators. This method can be considered as a community-based multidisciplinary active learning which give students the skills they need to cope with more complex life problems or challenges.

Keywords: The Royal Guidance on Education, Mission of Rajabhat University Group, Developing local

1. บทนำ

“...ข้าพเจ้าได้ไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า 30 ปีแล้ว ทำให้รู้สึกมีความสุขและผูกพันกับมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งหลายอย่างมาก ไปทุกครั้งก็มีความสุข

อยากให้ทุกคนมีกำลังใจที่จะทำให้นักศึกษาราชภัฏของเรา เป็นประโยชน์กับประชาชน เป็นประโยชน์ต่อภูมิภาคและท้องถิ่นจริง ๆ จัง ๆ ในเรื่องการดำรงชีวิตในเรื่องความรู้ทั่วไป และข้อสำคัญคือผลิตคนดี ผลิตคนดีที่เห็นประโยชน์แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสังคม คิดว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันที่เป็นประโยชน์และเป็นกลไกที่พัฒนาประเทศได้อย่างยิ่ง ถ้าหากตั้งใจร่วมกัน และคุยกันมาก ๆ จะเป็นสถาบันหลักที่พัฒนาประเทศและประชาชนได้อย่างมาก...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

9 พฤษภาคม 2560 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน

จากข้างต้นเป็นพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ให้ไว้แก่บัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรในวันที่ 9 พฤษภาคม 2560 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน ซึ่งจากพระราชดำรัสของพระองค์ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นอย่างหาที่สุดมิได้ แก่ทั้งบัณฑิต และคณะอาจารย์ ตลอดจนกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ กล่าวคือ พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการศึกษา มาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏที่พระองค์ได้เสด็จไปพระราชทานปริญญาบัตรเป็นเวลานานกว่า 30 ปี และได้พระราชทานแนวทางในการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏผ่านทางพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงเป็นที่มาของบทความวิชาการฉบับนี้ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อน้อมนำพระบรมราโชบายมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

2. พระบรมราโชบายด้านการศึกษาสู่ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณและสายพระเนตรอันยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ที่ทรงให้ความสำคัญกับการศึกษา และมุ่งหมายให้การศึกษาสร้างคนไทยให้มีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง มีอาชีพมีงานทำ และเป็นพลเมืองดีมีระเบียบวินัย อันเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ กอปรกับการเสด็จพระราชทานปริญญาบัตรให้บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏตลอดระยะเวลากว่า 30 ปี ที่ได้ทรงติดตามและทอดพระเนตรเห็นศักยภาพอย่างเข้าพระทัยลึกซึ้งถึงแก่นแท้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งผลิตครูที่มีคุณภาพ เป็นแหล่งความรู้วิชาการ และเป็นปราชญ์แห่งการพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกลไกสำคัญที่จะสามารถเข้าถึงต้นตอแห่งปัญหาของพสกนิกรของพระองค์ในแต่ละท้องถิ่น และสามารถดำเนินการแก้ไข และพัฒนาอย่างมุ่งเป้าเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นในทุกด้าน จึงทรงมอบหมายภารกิจให้องคมนตรีแนะนำมหาวิทยาลัยราชภัฏให้ทำงานให้เข้าเป้าในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นในท้องถิ่นที่ตน (ดาร์พงษ์ รัตนสุวรรณ, 2559) ส่งผลให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง ทั่วประเทศ ได้น้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษามาจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ที่สอดคล้องกับภารกิจตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 เพื่อใช้เป็นยุทธศาสตร์ร่วมกันของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ โดยให้มหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ของตนเองและแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อจัดทำเป็นแผนพัฒนามหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกัน อันเป็นกรอบแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ได้คำนึงถึงยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และแนวนโยบายแห่งการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี ดังกล่าวข้างต้น ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนาครู ยุทธศาสตร์การยกระดับคุณภาพการศึกษา และยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีใช้แค่เพียงบทบาทตามยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนาครูอันเป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอย่างที่เราหลาย ๆ คนคุ้นเคย แต่ยังมีบทบาทตามภารกิจที่แตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่นอย่างชัดเจนอีกหน้าที่หนึ่ง นั่นคือ การเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศให้ความสำคัญเป็นยุทธศาสตร์ร่วมกันลำดับแรก (คู่มือยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง, 2561) โดยมีกรอบแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อการดำเนินงานให้เข้าเป้าในการพัฒนาท้องถิ่นในท้องถิ่น ดังนี้

1) กำหนดพื้นที่ในความรับผิดชอบดำเนินโครงการพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏให้ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ

2) ประสานงานกับผู้ว่าราชการจังหวัดอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ทุกภาคส่วนในพื้นที่เข้ามามีบทบาทตามภารกิจและศักยภาพของตนเอง โดยมีองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสื่อประสานให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area based) แบบมีส่วนร่วมบนหลักวิชาการที่ถูกต้อง

3) ศึกษารวบรวมข้อมูลของพื้นที่อย่างรอบคอบและรอบด้าน เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนชุมชนหรือศักยภาพของพื้นที่ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการศึกษา

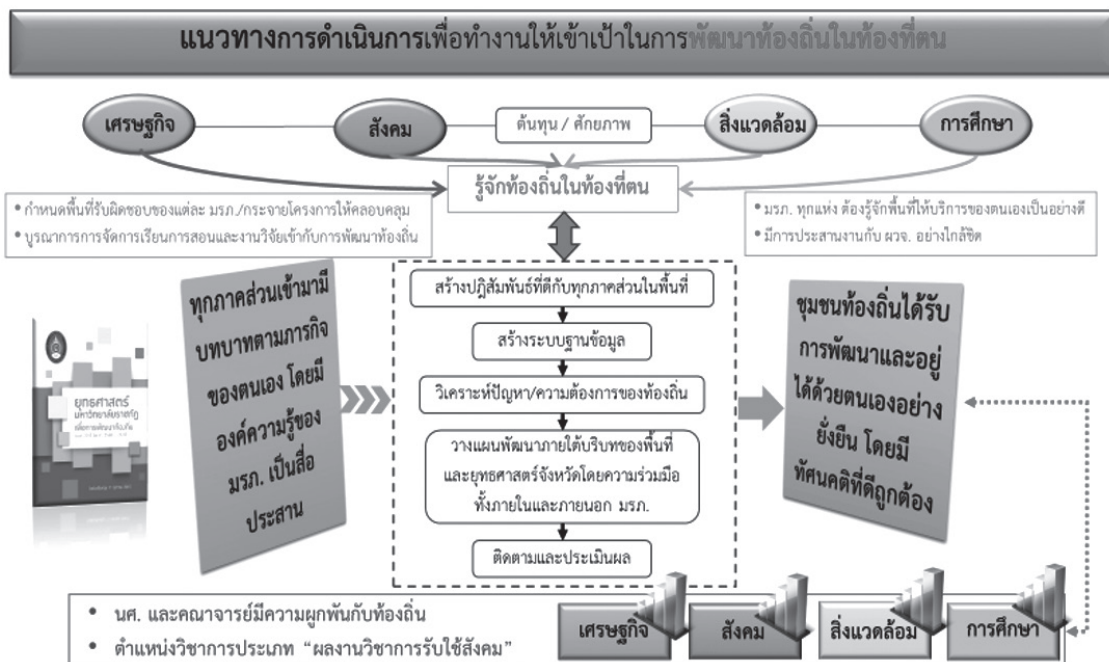
4) สร้างกระบวนการวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาและความต้องการที่แท้จริง เพื่อดำเนินการพัฒนาของท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ

เพื่อวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area based) ภายใต้บริบทที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด/ภูมิภาค โดยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

5) กำหนดเป้าหมายสูงสุดให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการศึกษา เพื่อให้ทุกชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

6) บูรณาการการจัดการเรียนการสอนและงานวิจัยเข้ากับการพัฒนาท้องถิ่นภายใต้บทบาทและศักยภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมุ่งส่งเสริมการเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการประเภทรับใช้สังคมและสร้างจิตสำนึกให้นักศึกษาและคณาจารย์มีความผูกพันกับท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่า บทบาทการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการออกแบบการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ที่มองลึกไปถึงการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและความก้าวหน้าทางอาชีพ (career path) ของอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่สามารถสร้างผลงานวิชาการจากการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนและงานวิจัยเข้ากับการพัฒนาท้องถิ่นดังแสดงในภาพที่ 1 ที่สามารถสะท้อนผลงานของมหาวิทยาลัยด้านผลลัพธ์ของผู้เรียน ด้านการวิจัยและนวัตกรรม ด้านการบริการวิชาการ ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย และด้านการบริหารจัดการ ภายใต้มาตรฐานการอุดมศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) สู่การปฏิบัติหรือการนำไปใช้งานได้จริงในรอบของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอันเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ภาพที่ 1 กรอบแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อการทำงานให้เข้าเป้าในการพัฒนาท้องถิ่นในท้องถิ่น

จากรายงานการประชุมที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ (การประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ, 2563) พบว่า นับตั้งแต่มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่งได้น้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษาสู่การปฏิบัติภายใต้ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ทำให้เกิดโครงการพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งในปีงบประมาณ 2563 มีจำนวนโครงการพัฒนาท้องถิ่นรวมทั้งสิ้น 2,271 โครงการ ในพื้นที่ 6,285 หมู่บ้าน และมีโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3,410 โรงเรียน โดยสามารถแบ่งโครงการพัฒนาท้องถิ่นของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏได้เป็นโครงการพัฒนาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ โครงการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคม โครงการพัฒนาท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม และโครงการพัฒนาท้องถิ่นด้านการศึกษา ในอัตราส่วนร้อยละ 46, 27, 8 และ 19 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ในห้วงเวลาแห่งวิกฤติสถาบันอุดมศึกษาไทยที่จำนวนนักศึกษาลดลงสืบเนื่องมาจากแนวโน้มเด็กเกิดใหม่ที่ลดจำนวนลงและประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้รายได้ซึ่งเป็นค่าธรรมเนียมด้านการศึกษาและงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากภาครัฐของแต่ละมหาวิทยาลัยลดลงจนอาจกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนให้ลดลงตามไปด้วย นอกจากนี้ ความรู้บางอย่างที่ถูกสอนในมหาวิทยาลัยในวันนี้อาจจะไม่มีโอกาสถูกนำไปใช้ได้เลยในโลกอนาคต ซึ่งอาจทำให้บัณฑิตที่จบออกมาจำนวนไม่น้อยไม่มีงานทำ ดังจะเห็นได้จากภาคธุรกิจเอกชนบางแห่งที่สร้างหลักสูตรการเรียนการสอนขึ้นเองเพื่อผลิตบัณฑิตให้ตรงกับความต้องการของตน อีกทั้งยังมีการแข่งขันจากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศที่นักศึกษาบางส่วนเลือกไปเรียนต่อและที่เข้ามาเปิดหลักสูตรในรูปแบบต่าง ๆ ในประเทศไทย เหล่านี้ล้วนทำให้เกิดประเด็นวิพากษ์ที่สำคัญหลายประการ อาทิ จำนวนของมหาวิทยาลัยไทยมีมากเกินไป

หรือไม่ มหาวิทยาลัยไทยผลิตหลักสูตรที่มีคุณภาพหรือไม่ ได้ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของตลาดแรงงานหรือไม่ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ความตระหนักในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏตามบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจึงถูกสะท้อนให้เห็นในยุทธศาสตร์การยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ร่วมประเด็นที่ 3 ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ (คู่มือยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นฉบับปรับปรุง, 2561) ซึ่งหมายถึงการทบทวน ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของคณะต่าง ๆ ในทุกหลักสูตรทุกสาขาวิชาให้ตอบโจทย์ความต้องการของการพัฒนาเชิงพื้นที่ สร้างอัตลักษณ์การผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ และสร้างความเข้มแข็งของประชาชนทุกกลุ่มทุกช่วงวัยในพื้นที่ ให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยการนำองค์ความรู้แห่งศตวรรษที่ 21 มาประยุกต์ใช้จริงในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม อันจะส่งผลให้นักศึกษาที่จบออกมามีงานทำอย่างสร้างสรรค์ในพื้นที่ และต่อยอดการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคงโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ไดต่อไปในอนาคต

ภารกิจของมหาวิทยาลัยในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสู่สังคมยังเป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยราชภัฏให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อโลกย่างก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยี (Digital disruption) ความต้องการขับเคลื่อนไปสู่เศรษฐกิจแบบนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเข้าสู่สังคมสูงวัย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่คุกคามการอยู่รอดของมนุษย์ การเปลี่ยนยุคของกลุ่มแรงงาน ซึ่งหมายถึงความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนไป ตลอดจนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)

ทำให้ความรู้วิชาการที่สร้างองค์ความรู้ และบ่มเพาะทักษะเฉพาะทางที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพ และสามารถวัดระดับได้ด้วยเกณฑ์ที่ชัดเจน (Hard skills) เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะดำรงชีวิตในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยความผันผวน (Volatility) ไม่แน่นอน (Uncertainty) สลับซับซ้อน (Complexity) และคลุมเครือ (Ambiguity) หรือที่เรียกว่า VUCA World อย่างทุกวันนี้ อีกต่อไป แต่ยังคงต้องบ่มเพาะทักษะที่ใช้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อให้ทำงานร่วมกันได้ดีและประสบความสำเร็จ (Soft skills) อาทิ ทักษะทางสังคม ทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์ และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่หมายรวมถึงทักษะการสื่อสาร รับฟังและเข้าถึงจิตใจผู้อื่น ดังนั้น บทบาทในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชน โดยการบ่มเพาะทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 จึงกลายเป็นภารกิจเร่งด่วนของวงการการศึกษา ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา (Kay K., 2010; Kurt F. Geisinger, 2016; ทิศนา แคมณี, 2555)

4. โครงการ “วิศวกรสังคม” กระบวนการพัฒนานักศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

จากหนังสือเรื่อง “ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21” (21st century skills: Rethinking how students learn) โดย 2 บรรณาธิการ James Bellanca และ Ron Brandt ที่ได้รับการยกย่องจากนักวิชาการการศึกษาของไทยในวงกว้าง ได้กล่าวถึงความสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของชุมชนและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้แบบใหม่ ที่ต้องปรับบทบาทให้นักเรียน นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และรู้จักตั้งคำถามจากสถานการณ์จริง เรียนรู้จากการปฏิบัติกับชุมชนวิชาชีพได้อย่างสร้างสรรค์ ร่วมมือ และจัดข้อขัดแย้ง โดยครูอาจารย์ผู้สอนจะต้องส่งเสริมการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ เทคนิค และเทคโนโลยีมาให้นักเรียนนักศึกษาได้

ใช้ประโยชน์ ซึ่งห้องเรียนจะไม่ใช่อะไรที่ล้าสมัยแบบเดิมอีกต่อไป แต่ต้องเป็นสถานที่ที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้โลกแห่งความจริงด้วยทัศนคติที่ดีและถูกต้อง ทำให้คิดได้ว่า บทบาทการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมีความได้เปรียบในการเสริมหนุนการสร้างนักศึกษาให้มีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 เพราะความผูกพันกับชุมชนท้องถิ่นที่มีมาอย่างแน่นแฟ้นยาวนาน น่าจะสร้างห้องเรียนและการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ตามที่กล่าวมาข้างต้นได้เป็นอย่างดี โดยอาศัยชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานการเรียนรู้ของนักศึกษา

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง ได้สร้างรูปแบบการพัฒนานักศึกษา ภายใต้โครงการที่มีชื่อว่า “วิศวกรสังคม” ซึ่งอาศัยความได้เปรียบเชิงพื้นที่ของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏในการทำให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นห้องเรียนสำหรับการทำกิจกรรมนักศึกษา ระหว่างการเรียนปกติในรั้วมหาวิทยาลัย เพื่อสร้าง “Soft skills” ที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ให้กับนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีแบบแผน ภายใต้การสนับสนุนของผู้บริหารและคณาจารย์รุ่นใหม่ โดยเป้าหมายและการวัดผลแบบ OKR (Objective and Key Results) ของโครงการวิศวกรสังคมจะอยู่ที่ตัวนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม หากแต่ส่วนหนึ่งก็อาจจะสะท้อนได้จากการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการสร้างวิศวกรสังคม ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นที่ยอมรับ และสามารถนำทักษะวิศวกรสังคมติดตัวไปประยุกต์ใช้ในชีวิตและการทำงานในอนาคตได้ต่อไป (นงรัตน์ อัสโร, 2562)

ทั้งนี้ คำว่า “วิศวกรสังคม” ไม่ใช่คำใหม่ แต่หยิบยืมและดัดแปลงมาจากแนวคิดของ Roscoe Pound นักนิติรัฐศาสตร์ในช่วงศตวรรษที่ 19 (Linus J. McManaman, 1958) ที่ให้แนวคิดไว้ว่ามนุษย์อยู่ในโลกแห่งผลประโยชน์

อย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ผลประโยชน์ที่ว่แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ ผลประโยชน์ของปัจเจกชน (Individual interest) ผลประโยชน์สาธารณะ (Public interest) และผลประโยชน์ทางสังคม (Social interest) จึงต้องจัดระบบผลประโยชน์ต่างๆ ให้สมดุลโดยกลไกทางกฎหมาย ที่มุ่งสร้างโครงสร้างทางสังคมให้มีประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของประชาชน แต่การรวมกลุ่มกันของมนุษย์ในบริบทที่แตกต่างกัน ไม่มีทางที่เราจะสามารถทำให้ทุกคนพอใจได้ในเวลาและสถานการณ์เดียวกัน เราจึงต้องมีกลไกทางกฎหมายในรูปแบบของกระบวนการวิศวกรรมทางสังคม (Social engineering) เพื่อสร้างผลลัพธ์แห่งความสมดุลของกลุ่มผลประโยชน์ทั้ง 3 ฝ่าย ให้เกิดการร้าวฉานหรือสูญเสียน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

โครงการวิศวกรรมสังคมจึงเป็นกระบวนการพัฒนานักศึกษาเพื่อการเป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ตอบสนองต่อบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภายใต้กรอบแนวคิดของการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน การยกระดับองค์ความรู้ของชุมชน การสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาชุมชน และการสร้างความยั่งยืนในการแก้ปัญหาเชิงพื้นที่บนฐานข้อมูลชุมชนที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินการเพื่อทำงานให้เข้าเป้าในการพัฒนาท้องถิ่นในท้องถิ่น (ภาพที่ 1) ที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) จึงทำให้ “วิศวกรรมสังคม” กลายเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่กลั่นกรองเป็นทักษะวิศวกรรมสังคมให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงเหตุ-ผล เห็นปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย ทักษะการสื่อสารองค์ความรู้เพื่อแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยปราศจากข้อขัดแย้ง ระดมสรรพกำลังและทรัพยากรในการแก้ไข ปัญหาและทักษะการสร้างนวัตกรรมชุมชน โดยการจัดการเรียนรู้ข้ามศาสตร์แบบลงมือปฏิบัติจริง (Multidisciplinary

Active Learning) ที่ใช้การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน (Social Lab Based) ผ่านการโค้ช (Coaching) จากคณาจารย์ต่างคณะต่างสาขาและปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อให้ นักศึกษาต่างคณะต่างสาขาร่วมดำเนินกิจกรรมแก้โจทย์ ปัญหาเชิงพื้นที่ (Area based approach) ด้วยตัวนักศึกษาเองตลอดกระบวนการ โดยมุ่งเป้าที่การสร้าง นักศึกษาให้กลายเป็นบัณฑิตนักคิด นักสื่อสาร นักประสาน และนักสร้างนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มทักษะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 ด้านสมรรถนะ (Competencies) ขององค์กร World Economic Forum (WEF) ที่นักเรียน นักศึกษาจะต้องนำไปใช้ในการจัดการกับปัญหาหรือ ความท้าทายในชีวิตที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่ การคิด อย่างมีวิจารณญาณเพื่อแก้ปัญหาให้ถูกจุด (Critical Thinking/Problem-solving) การสร้างวิธีการแก้ปัญหา หรือตอบโจทย์การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ (Creativity) การสื่อสาร (Communication) และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) เพื่อแก้ปัญหานั้นให้ได้ อีกทั้งยังสอดคล้อง กับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า “การศึกษาต้องสร้างให้คนไทย มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง มีอาชีพ-มีงานทำ และเป็นพลเมืองดีมีระเบียบวินัย” ที่กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏถวายคำแนะนำในการน้อมนำมาสู่การปฏิบัติอีกด้วย

4.1 หลักการด้านการศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ภายใต้โครงการ “วิศวกรรมสังคม”

กระบวนการพัฒนานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏให้เป็นวิศวกรรมสังคมอยู่บนหลักการพื้นฐานด้านการ ศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ 3 ประการ ได้แก่

1) จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) ซึ่งมีรากฐานจากแนวคิดเรื่องไตรยางค์แห่งการเรียนรู้ (ประเวศ วะสี, 2554) ได้แก่ (1) การเรียนรู้ในฐานวัฒนธรรมเพื่อการทำเป็น คือ เอาวิถีชีวิตร่วมกันเป็นตัวตั้ง

ไม่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง (2) การเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อการคิดเป็น คือ ใช้เหตุผลวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้สิ่งที่รับรู้กลายเป็นความรู้ที่คมชัดลึกยิ่งขึ้น และ (3) การเรียนรู้ด้วยจิตตปัญญาศึกษา เพื่อความรู้แจ้ง คือ การศึกษาจากการดูจิตของตนเองแล้วเกิดปัญญา โดยมีเป้าหมายหลักให้ผู้เรียนตื่นรู้ เกิดจิตสำนึกใหม่ เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง (Individual transformation) เปลี่ยนแปลงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติ เพื่อเป็นรากฐานของการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในองค์กร (Organization transformation) ทำให้คนในองค์กรและชุมชน เคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าของกันและกันอย่างลึกซึ้ง จนเชื่อมประสานเป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทางสังคม (Social transformation) เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติอย่างแท้จริง

2) การทบทวนอย่างเป็นระบบ(Systematic Review) ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมและเรียบเรียงความรู้ในการสืบค้นข้อมูลหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ มีการกำจัดอคติและกรองข้อมูลที่ด้อยคุณภาพออกไป และสังเคราะห์เป็นข้อมูลใหม่ ถือเป็นการจัดการกับข้อมูลปริมาณมากให้สะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์ โดยมีกระบวนการที่เข้าถึงอย่างเป็นระบบและการประเมินคุณค่าอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical appraisal) ทำให้มองเห็นภาพรวมของข้อมูล ซึ่งสะดวกต่อการนำเสนอให้ผู้บริหารในการตัดสินใจกับข้อมูลได้ ตลอดจนเป็นการอธิบายผลถึงการศึกษาจากการทบทวนอันเป็นการแสดงถึงความเที่ยงและความน่าเชื่อถือจากการทบทวน (Cook et al., 1997; Mulrow, 1997)

3) การคิดเชิงระบบ (System Thinking) ซึ่งเป็นรูปแบบการคิดที่สามารถมองเห็นปัญหาหรือสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นโดยการค้นหาโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นปัจจัยต้นเหตุของปัญหาหรือสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง โดยมีความพยายามที่จะเรียนรู้และสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อปรับปรุง พัฒนา หรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์

ดังกล่าวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือเพื่อให้สามารถควบคุมสถานการณ์และเตรียมการแก้ไขหรือรองรับปรับตัวต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Senge, 1990; มนตรี แยมกลีกร, 2546) เนื่องจากไม่คิดแก้ปัญหาแบบแยกส่วนเฉพาะจุดที่กำลังเผชิญ แต่มองเห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัญหาหรือสถานการณ์แบบองค์รวมที่สามารถขยายความคิดและมุมมองในเรื่องที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบ

4.2 กระบวนการฝึกการเรียนรู้ผ่าน 5 เครื่องมือของโครงการ “วิศวกรสังคม”

กิจกรรมในโครงการวิศวกรสังคมถูกออกแบบให้นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการได้ฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมหนุนทักษะการสังเกต (Observation Skill) ทักษะการตั้งคำถาม (Questioning Skill) ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งและสุนทรียสนทนา (Deep Listening & Dialogue) การบันทึกภาคสนาม (Field note record) การสร้างความรู้จากข้อมูลโดยการหาเหตุ-ผล (Cause-Effect) และกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการสะท้อนคิด (Reflection) บนข้อมูลที่ปรากฏ ซึ่งจะเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ (Professional Learning Community; PLC) ที่ช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ข้ามศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรม ตามที่ปรากฏในวรรณกรรมวิชาการ “ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21” (21st century skills: Rethinking how students learn) ที่ได้กล่าวถึงมาแล้วข้างต้น โดยใช้เครื่องมือ 5 ชิ้น (นงรัตน์, 2562) ได้แก่

1) เครื่องมือ “ฟ้าประทาน” เป็นกระบวนการฝึกการสังเกตข้อมูลที่อยู่รอบตัวในชุมชน ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งแต่ละคนรับรู้ข้อมูลและแปลความหมายข้อมูลแตกต่างกัน และต้องอาศัยการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อเพิ่มมุมมองที่รอบด้าน และความครอบคลุมของข้อมูลในทุกมิติ การฝึกการบันทึกข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลตาม

ข้อเท็จจริง และการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการแปลความหมาย ภายใต้การรับรู้ของตนเองตามฐานประสบการณ์เดิม

2) เครื่องมือ “นาฬิกาชีวิต” เป็นกระบวนการฝึกความคุ้นชินกับการตั้งคำถามให้เป็นอุปนิสัย ด้วยคำถามหลัก ได้แก่ ทำอะไร (What) ทำที่ไหน (Where) ทำอย่างไร (How) ทำไมต้องทำ (Why) เพื่อค้นหากิจกรรมสำคัญของบุคคลที่ศึกษา (Who) ในรอบเวลา 24 ชั่วโมง (When) รวมถึงการบันทึกข้อมูล การสรุปข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น ส่งผลให้เข้าใจตนเองมากขึ้นด้วย

3) เครื่องมือ “ไทม์ไลน์พัฒนาการ” เป็นกระบวนการฝึกการลำดับเหตุการณ์ผ่านเรื่องเล่า โดยใช้ทักษะการตั้งคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลของสิ่งที่สนใจ ศึกษาอย่างรอบด้าน รวมถึงการบันทึกข้อมูลเรื่องบอกเล่า จากการถามคำถาม ตามลำดับเวลาและลำดับเหตุการณ์อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ ในชุมชน หรือสิ่งที่สนใจศึกษา เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ศักยภาพและทุนทางสังคมหรือทุนชุมชนที่จะช่วยให้เข้าใจวิถีแห่งสรรพสิ่งที่ศึกษา

4) เครื่องมือ “ไทม์ไลน์กระบวนการ” เป็นกระบวนการฝึกถอดรหัสขั้นตอนหรือกระบวนการด้วยการตั้งคำถามอย่างสงสัยใคร่รู้และบันทึกข้อมูลเรียงลำดับอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจวิธีการได้มาของสิ่งที่ศึกษา อย่างถ่องแท้แบบหยั่งรากลึกและครบถ้วน อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนากระบวนการ (Process development)

5) เครื่องมือ “M.I.C. model เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” เป็นกระบวนการฝึกคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรม โดยให้นำผลลัพธ์ที่ได้จากเครื่องมือ “ไทม์ไลน์กระบวนการ” มาพัฒนาต่อยอด โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพ มูลค่า หรือคุณค่าให้สูงขึ้นซึ่งสามารถทำได้โดยการปรับเปลี่ยนลำดับหรือยุบรวมขั้นตอน (Process Modification) หรือการปรับปรุงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือหลายขั้นตอน

ในกระบวนการ (Process Improvement) หรือโดยการเพิ่มเติมขั้นตอนใหม่ในกระบวนการ (Process Creation)

นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิศวกรรมสังคมจะต้องเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกใช้เครื่องมือ และสร้างความตระหนักถึงหลักคิดสำคัญที่เป็นพื้นฐานของเครื่องมือ ก่อนที่จะได้นำเครื่องมือเหล่านี้ไปดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ชุมชน บ่มเพาะทักษะวิศวกรรมสังคมให้ติดตัวเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคตโดยการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (นงรัตน์, 2562) ได้แก่

(1) การแยกแยะข้อเท็จจริง (Fact) ออกจากอารมณ์และความรู้สึก (Feeling)

(2) การยอมรับความเห็นต่างเพื่อหาจุดร่วมในการพัฒนา

(3) การเข้าใจและเคารพวิถีชีวิตของเพื่อนร่วมงานและคนในชุมชน

(4) การเลือกเวลาและประเด็นการมีส่วนร่วมได้อย่างเหมาะสม (Put the right man to the right job)

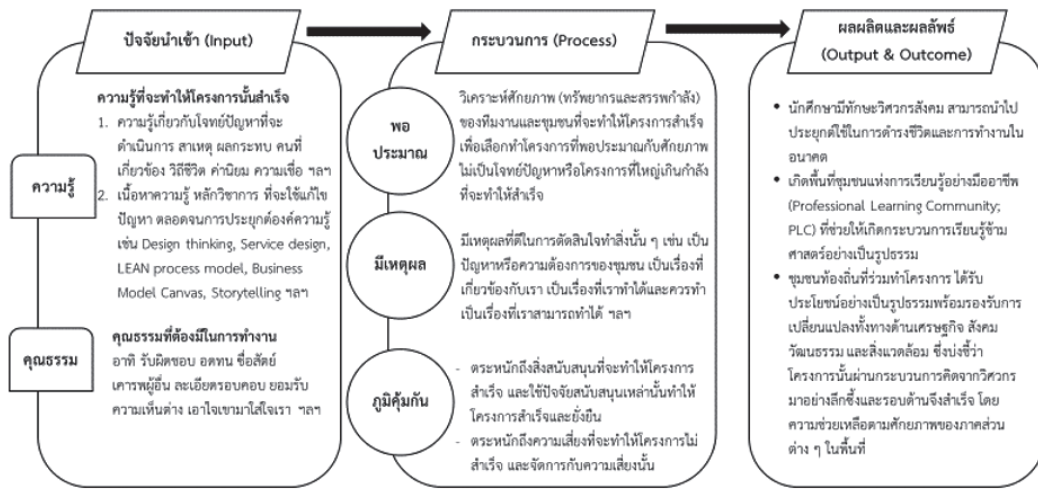
(5) การรู้จักคุณค่าอดีต เข้าใจปัจจุบัน เพื่อวางแผนอนาคต

(6) การรู้จักทุกขั้นตอนอย่างถ่องแท้ เพื่อเลือกพัฒนาตามศักยภาพอย่างตรงเป้าหมาย

(7) การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมจากการพัฒนากระบวนการ (Process development) โดยการมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีมในลักษณะ “ชวนเพื่อน จูงมือน้อง ขอร้องพี่”

(8) หลักคิดพื้นฐานที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เชื่อมโยงทักษะวิศวกรรมสังคมและการใช้เครื่องมือทั้ง 5 ขั้น ไปสู่แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้ 3 ห่วง ที่เป็นกระบวนการ (process) และ 2 เงื่อนไข ที่เป็นปัจจัยนำเข้า (input) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ (output & outcome) ที่สมดุลพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังแสดงในภาพที่ 2

หลักคิดพื้นฐานที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ภาพที่ 2 หลักคิดพื้นฐานที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติแบบ “วิศวกรสังคม”

5. บทสรุป

“การศึกษา คือ ความมั่นคงของประเทศ การศึกษาต้องสร้างให้คนไทยมีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงเข้มแข็ง มีอาชีพมีงานทำ และเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย”

พระบรมราโชบายด้านการศึกษา
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่คณะองคมนตรี

จากพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานแก่คณะองคมนตรี และทรงมอบหมายให้องคมนตรี น้อมนำไปเพื่อแนะนำกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏให้ทำงาน ให้เข้าเป้าในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น ในท้องที่ตน อันเป็นบทบาทภารกิจตาม มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 ที่ควรค่าแก่การยกระดับให้เกิดผลเป็นรูปธรรมแก่ประชาชนอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้น บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์และการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจึงถือเป็นประเด็นที่สำคัญ ที่ถึงแม้ประเทศไทยจะย่างก้าวเข้าสู่การแข่งขันในยุคปฎิวัติ

อุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 พร้อมด้วยแรงกดดันจากวิกฤติสถาบันอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 แต่นั่นกลับเป็นโอกาสและทางรอดในการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่งทั่วประเทศให้ยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น ในท้องที่ตนอย่างจริงจัง ให้เกิดผลลัพธ์เชิงพื้นที่ในลักษณะ Community based outcomes เพื่อให้ทุกคนอยู่ในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเข้มแข็ง แม้เวลาจะผ่านพ้นไปภายใต้สภาวะการณ์ใดก็ตาม โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏจะยังคงยืนตระหง่านเพื่อเป็นที่พึ่งของชุมชนในการสร้างกำลังคน ลดความเหลื่อมล้ำ และนำองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน พร้อมน้อมนำพระบรมราโชบายด้านการศึกษา สืบสานพระราชปณิธานการสืบสาน รักษา และต่อยอด ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่อย่างสมพระเกียรติต่อตราพระราชลัญจกรในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานให้เป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย และนามพระราชทานอันเป็นความหมาย ที่ผู้คนจะเล่าขานด้วยความภาคภูมิใจว่า “ราชภัฏ คือ คนของพระราชฯ ข้าของแผ่นดิน”

เอกสารอ้างอิง

- ทีศนา แชมณี. *บัณฑิตศึกษาในศตวรรษที่ 21: การปรับหลักสูตรและการสอน*. เอกสารอัดสำเนา, 2555.
- นงรัตน์ อีสโร. *วิศวกรสังคม (Social Engineer) สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาประเทศ*. เอกสารสรุปผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ, 2562.
- นงรัตน์ อีสโร. *วิศวกรสังคม คนของพระราชฯ ข้าของแผ่นดิน*. เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการวิศวกรสังคม, 2562.
- ประเวศ วะสี. *ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554.
- มนตรี แยมกสิกร. *การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบของนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา*. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.
- การประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ. *การประชุมที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง ทั่วประเทศ ครั้งที่ 1/2564*. เอกสารประกอบการประชุม, 2563.
- คู่มือยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง (2561). *การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 8-11 ตุลาคม 2561*. เอกสารสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการนำเสนอต่อ พล.อ.ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ องคมนตรี, 2561.
- Cook DJ, Mulrow CD, Haynes RB. Systematic reviews: synthesis of the best evidence for clinical decisions. *Ann Intern Med* 1997; 126(5):376-80.
- Kay, K. (2010). *21st Century Skills: Why the Matter, What They are, and How We Get There*. In Bellanca, J. & Brandt, R. (Eds.), *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*. Bloomington, In: Solution Tree Press.
- Kurt F. Geisinger (2016) *21st Century Skills: What Are They and How Do We Assess Them?*, *Applied Measurement in Education*, 29:4, 245-249
- Linus J. McManaman (1958) *Social Engineering: The Legal Philosophy of Roscoe Pound*, *St. John's Law Review*, 33:1, 1-47
- Mulrow CD, Cook DJ, Davidoff F. Systematic reviews: critical links in the great chain of evidence. *Ann Intern Med* 1997; 126(5):389-91.
- Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday Currency.
- https://www.matichon.co.th/education/news_258171, ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ, สัมภาษณ์ : จับเข่าดาว์ พงษ์ 1 ปีภารกิจยกเครื่องการศึกษา, (สืบค้น เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2564).
- <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/E/199/T19.PDF>, ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561, หน้า 19-21, (สืบค้น เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2564).

